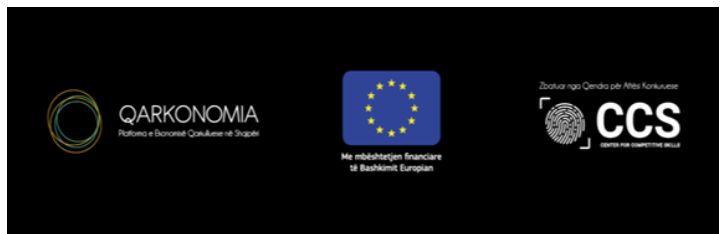


Projekti: Rritja e ndërgjegjësimit të CSOs dhe SMEs mbi rëndësinë e ekonomisë qarkulluese në koherencë me Paketën e Ekonomisë Qarkulluese të BE



# Raport studimi mbi Ndërgjegjësimin dhe Ndjeshmërinë ndaj Ekonomisë Qarkulluese në Komunitet dhe Biznese

Qendra për Aftësi Konkurruese  
Shqipëri, Shkurt 2020





Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## **Përkufizimi i Ekonomisë Qarkulluese**

Një ekonomi qarkulluese është një qasje sistematike ndaj zhvillimit ekonomik për përfitimin e biznesit, shoqërisë dhe mjedisit. Ndryshe nga modeli linear “merr-përdor-hidh”, një ekonomi qarkulluese është rigjeneruese në koncept dhe ndihmon në veçimin gradual të rritjes nga përdorimi i rezervave të shterueshme. Në një ekonomi qarkulluese, aktiviteti ekonomik ndërton dhe rindërton mirëqenien totale të sistemit.

Koncepti pranon rëndësinë e nevojës së ekonomisë që të funksionojë me efikasitet në çdo shkallë – për bizneset e vegjël apo të mëdhenj, për organizatat dhe individët, globalisht dhe lokalisht.

Ekonomia Qarkulluese bazohet në tre parime:

Eliminimi i mbetjeve dhe ndotjes

Mbajtja e produkteve dhe materialeve në përdorim

Rigjenerimi i sistemeve natyrore

**-Fondacioni Ellen Macarthur**



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## **PËRMBAJTJA**

### **1. LIDHUR ME PROJEKTIN**

- 1.1 Historiku I projektit
- 1.2 Objektivat e kërkimit
- 1.3 Metodologjia e kërkimit
- 1.4 Kontribuesit e Studimit

### **2. GJETJET KËRKIMORE**

- 2.1 Ndërgjegjësimi dhe njohuritë për Ekonominë Qarkulluese në Publik
- 2.2 Ndërgjegjësimi dhe njohuritë për Ekonominë Qarkulluese ndër Biznese
- 2.3 Burimi I Informacionit Për Ekonominë Qarkulluese
- 2.4 Ndërgjegjësimi i Publikut për koncepte që lidhen Me EQ
- 2.5 Ndjeshmëria ndaj çështjeve lokale dhe globale
- 2.6 Ushqimi, produktet dhe paketimi “Eco-friendly” në Publik
- 2.7 Ndërgjegjësimi dhe njohuritë për ekonominë qarkulluese ndër biznese
- 2.8 Gatishmëria e publikut për të ndryshuar mënyrën e jetesës
- 2.9 Zakonet Kryesore të Integruara në Jetën e Përditshme Sipas Publikut
- 2.10 Gatishmëria për të Ndryshuar Zakonet e Përditshme Sipas Publikut
- 2.11 Ekonomia Qarkulluese vs. Rritja Ekonomike sipas Publikut
- 2.12 Pengesat kryesore ndaj EQ në Shqipëri sipas Publikut
- 2.13 Faktorët që pengojnë tranzicionin drejt EQ në Shqipëri sipas Biznesit
- 2.14 Faktorët që nxisin tranzicionin drejt EQ në Shqipëri sipas Biznesit
- 2.15 Ekonomia Qarkulluese si mundësi në treg
- 2.16 Drejtimet ku duhet të fokusohet ekonomia shqiptare me synimin e kalimit drejt një  
Ekonomie Qarkulluese sipas Biznesit

### **3. ANEKSET**

- 3.1 ANEKSI A – Lista e figurave dhe tabelave
- 3.2 Pyetësor
- 3.3 Pyetësor2



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## 1. LIDHUR ME PROJEKTIN

### 1.1 Historiku i projektit

Ekonomia qarkulluese është bërë një temë me rëndësi midis politikëbërësve evropianë. Është një koncept i lidhur me qëndrueshmërinë, inovacionin dhe efikasitetin e burimeve. Përqafimi i konceptit të ekonomisë qarkulluese është një mënyrë për të punuar drejt rritjes së gjelbër ekonomike. Në fakt, ekonomia qarkulluese përfshin një përzierje të politikave: politikat mjedisore, ekonomike dhe sociale.

Përpjekjet e BE-së drejt një ekonomie të qëndrueshme, me karbon të ulët dhe me efikasitet të burimeve janë përfshirë në Paketën e Ekonomisë Rrethore të BE-së, të miratuar në 2015. Paketa e Ekonomisë Rrethore hyri në fuqi në korrik 2018 dhe është strategjia e BE-së drejt një burimi ekonomi efikase dhe konkurruese. Mbyllja e lakut do të thotë që ato që ne sot i shohim si mbetje që duhen pastruar kanë potencialin për të krijuar më shumë vlerë si një burim që mund të ripërdoret herë të pafund.

Për Shqipërinë - e cila është në një moment të rëndësishëm, në rrugën e saj drejt integritimit evropian - ekonomia qarkulluese fiton rëndësi. Shqipëria duhet të fillojë të punojë drejt një ekonomie qarkulluese dhe një rritje të gjelbër. Për sa i përket procesit të përafrimit të legjislacionit, legjislacioni në lidhje me Ekonominë Qarkulluese bie nën kapitullin 27 "Mjedisi dhe ndryshimi i klimës" të acquis të BE. Prandaj, ndërsa Shqipëria vazhdon procesin e saj të përafrimit të legjislacionit kombëtar me acquis të BE (përfshirë kapitullin 27), palët e interesuara duhet të jenë të informuar mirë për përfitimet dhe sfidat, duhet të konsultohen gjatë procesit të përafrimit dhe duhet të njohin praktikat më të mira në BE, në mënyrë që të përqafojë përfundimisht konceptin dhe për të arritur standardet e BE.

Qendra për Aftësi Konkurruese (CSS) është një organizatë jofitimprurëse, misioni i së cilës është të zhvillojë aftësitë e individëve, organizatave dhe institucioneve për të qenë konkurrenës brenda dhe jashtë vendit, përmes inovacionit, sipërmarrjes dhe ndërkombëtarizimit.

Qendra për Aftësi Konkurruese (CCS) është zgjedhur nga Njësia Qendrore e Financave dhe Kontraktuese e BE-së, Banka Botërore dhe Fondet e Tjera të Donatorëve (CFCU), Ministria e Financave, për të zbatuar projektin mbi "Rritjen e ndërgjegjësimit të OSHC-ve dhe NVM-ve për rëndësinë e ekonomi rrethore në përputhje me Paketën e Ekonomisë Rrethore të BE", financuar nga Programi EUIF.

Ky projekt synon të krijojë vetëdijësim dhe të edukojë, publikun e gjerë dhe palët e interesuara mbi strategjinë e Ekonomisë Qarkulluese drejt një ekonomie të qëndrueshme me karboni të ulët, me burime efikase dhe konkurruese.

Rezultatet e projektit të studimit do të përdoren për të angazhuar palët e duhura të interesit, NVM-të, OJQ-të, Akademinë, qeverinë lokale dhe qendrore dhe institucionet financiare, në mënyrë që të përkthehet teoria e Ekonomisë Qarkulluese në veprime praktike dhe rezultate të prekshme.

### 1.2 Objektivat e kërkimit

Studimi me publikun

Pyetësi u plotësua vullnetarisht nga 707 persona që jetojnë në Tiranë dhe në Durrës, në zonat

Rritja e ndërgjegjësimit të OSHC-ve dhe NVM-ve mbi rëndësinë e Ekonomisë Qarkulluese në përputhje me paketën e Ekonomisë Qarkulluese të Bashkimit Europian



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

urbane dhe rurale, moshat 15- 65 vjec, nga të gjitha nivelet e edukimit – nga edukimi fillor tek ai pas-universitar, dhe kishte objektivat e mëposhtme:

- Matja e nivelit ekzistues të ndërgjegjësimit ndaj Ekonomisë Qarkulluese (EQ) dhe koncepte të tjera të lidhura me axhendën mjedisore.
- Vlerësimi i nivelit të ndjeshmërisë mbi çështjet mjedisore në nivel lokal dhe global, si dhe emergjencat mjedisore, në raport me rritjen ekonomike.
- Identifikimi i sjelljeve, përdorimit dhe dëshirës për të ndryshuar me qëllim kontributin në mjedis në të ardhmen
- Vlerësimi i disponueshmërisë së konsumatorëve për të pëguar më shumë për produkte, ushqime miqësore me mjedisin dhe për paketa të ricikluara.
- Matja e nivelit të prioritetit ose urgjencës në perceptimin e çështjeve mjedisore në raport me rritjen ekonomike.
- Identifikimi i pengesave kryesore në zhvillimin e axhendës së EQ në Shqipëri sipas perceptimit të publikut.

### **Studimi me biznesin**

Ky studim kërkimor u zhvillua me 80 vendimmarrës në bizneset shqiptare në Tiranë dhe Durrës dhe kishte objektiva si më poshtë:

- Matja e nivelit ekzistues të ndërgjegjësimit ndaj Ekonomisë Qarkulluese (EQ) dhe koncepte të tjera të lidhura me axhendën mjedisore.
- Vlerësimi i nivelit të ndjeshmërisë mbi çështjet mjedisore në nivel lokal dhe global, si dhe emergjencat mjedisore, në raport me rritjen ekonomike.
- Identifikimi i proceseve ekzistuese në linjë me EQ dhe i qëllimeve për zbatimin e tyre në të ardhmen në biznes.
- Vlerësimi i disponueshmërisë së konsumatorëve për të paguar më shumë për produkte, ushqime miqësore me mjedisin dhe për paketa të ricikluara, I parë nga këndvështrimi i biznesit
- Matja e nivelit të prioritetit ose urgjencës në perceptimin e çështjeve mjedisore në raport me rritjen ekonomike.
- Identifikimi i pengesave kryesore në zhvillimin e axhendës së EQ në Shqipëri sipas perceptimit të biznesit.



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

### 1.3 Metodologjia e kërkimit

#### Studimi me publikun

Metodologjia kërkimore e përdorur për të arritur objektivat e kërkimit dhe për të matur ndërgjegjësimin ndaj EQ dhe ndjeshmërinë e publikut mbi çështjet mjedisore është një kërkim sasior, i mbështetur nga një pyetësor i bërë online, në mediat sociale, gjatë muajit Janar 2020.

Për të kuptuar më mirë arsyetimin mbi përgjigjet ndaj pyetësorit dhe për të testuar kuptueshmërinë e pyetësorit, kërkuesi ka zhvilluar gjithashtu intervista cilësore me të intervistuarit në Tiranë.

Pyetësori është plotësuar vullnetarisht nga 707 persona që jetojnë në Tiranë dhe në Durrës, në zonat urbane dhe rurale, moshat 15- 65 vjec, nga të gjitha nivelet e edukimit – nga edukimi fillor tek ai pas-universitar. Gjithashtu është bërë kujdes që të mbahet parasysh balanca gjinore gjatë mbledhjes së të dhënave.

Ky raport bazohet vetëm në kërkimin fillestar që është bërë posacërisht për këtë raport, për shkak të mungesës së kërkimeve të mëparshme në Shqipëri me fokus në EQ.

Pyetësori është përgatitur dhe shpërndarë në shqip, por me qëllim evitimin e limiteve të gjuhës, gjithashtu edhe terminologjia në anglisht është përfshirë për disa koncepte.

#### Studimi me biznesin

Metodologjia e përdorur për kërkimin me biznesin mbi Ekonominë Qarkulluese në Shqipëri është mikse, cilësore dhe sasiore.

Metoda kërkimore e parë e përdorur për arritjen e objektivave të kërkimit - matjen e ndërgjegjësimin ndaj ekonomisë qarkulluese dhe të pengesave që pengojnë zhvillimin e saj – është mbledhja e të dhënave nëpërmjet pyetësorit sasior online, i shpërndarë në LinkedIn tek menaxherët e biznesit gjatë muajit shkurt 2020. Mostra për këtë fazë përbëhet nga 80 biznese.

Metoda e dytë kërkimore e përdorur për të kuptuar më mirë logjikën e rezultateve dhe për të testuar të kuptuarit e pyetësorit është intervista e detajuar cilësore me menaxherët e bizneseve të specializuar në sektorët e prodhimit dhe shitjes me pakicë. Mostra për këtë fazë përbëhet nga 10 biznese.



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

#### **1.4 Kontribuesit e Studimit**

Autorët e raportit kërkimor dhe kontribuesit janë: Znj. Silvana Xheka – Eksperte për kërkimin e tregut, Znj. Ledi Leka Menaxhere e Projektit në CSS dhe znj. Mirela Andoni, Drejtore Ekzekutive e CSS.

Githashtu dëshirojmë të falënderojmë të gjithë aktorët e intervistuar dhe përfaqësuesit e bizneseve për përgjigjet e tyre informuese.

#### **1.5 Aspektet Etike**

Sondazhi online u iniciua me një deklaratë hyrëse në fillim të pyetësori ku përshkruan qëllimin dhe kohëzgjatjen mesatare të studimit, respektimi i anonimitetit dhe konfidencialitetit të të dhënave dhe sqaroi se të anketuarit mund të ndërpresin ose ndalojnë studimin në çdo fazë. Pjesëmarrja e të gjitha lëndëve ishin vullnetare dhe asnjë pyetje nuk ishte e detyrueshme. Koha mesatare për të plotësuar pyetësorin ishte 6,5 minuta.

#### **1.6 Pyetësori sasior**

Dy pyetësorët sasiorë u hartuan në përputhje me objektivat e hulumtimit që synojnë mbledhjen e informacionit midis publikut dhe bizneseve. Para finalizimit dhe shpërndarjes masive në internet të pyetësorëve, është kryer një fazë pilot për të testuar nivelin e kuptueshmërisë dhe rrjedhshmërisë gjatë konkursit.

Seksionet e pyetësorit publik janë si më poshtë:

- o Demografia e të anketuarit
- o Ndërgjegjësim mbi ekonominë rrethore dhe koncepte të tjera të ngjashme
- o Ndjeshmëria mbi çështjet mjedisore lokale dhe globale
- o Angazhimi ndaj veprimeve personale për një të ardhme më të mirë
- o Barrierat e Ekonomisë Rrethore në Shqipëri

Seksionet e pyetësorit të biznesit janë si më poshtë:

- o Lloji i biznesit dhe roli i të anketuarit
- o Ndërgjegjësim mbi ekonominë rrethore dhe koncepte të tjera të ngjashme
- o Synimi aktual dhe i ardhshëm për të punuar drejt parimeve të Ekonomisë Rrethore
- o Drejtimit më të mira për të zhvilluar ekonominë rrethore në Shqipëri
- o Pengesat e ekonomisë rrethore në Shqipëri

\* Për më shumë informacion, pyetësorin e plotë mund ta gjeni në shtojcën e këtij reporti



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## 2. GJETJET KËRKIMORE

### 2.1 Ndërgjegjësimi dhe njohuritë për Ekonominë Qarkulluese në Publik

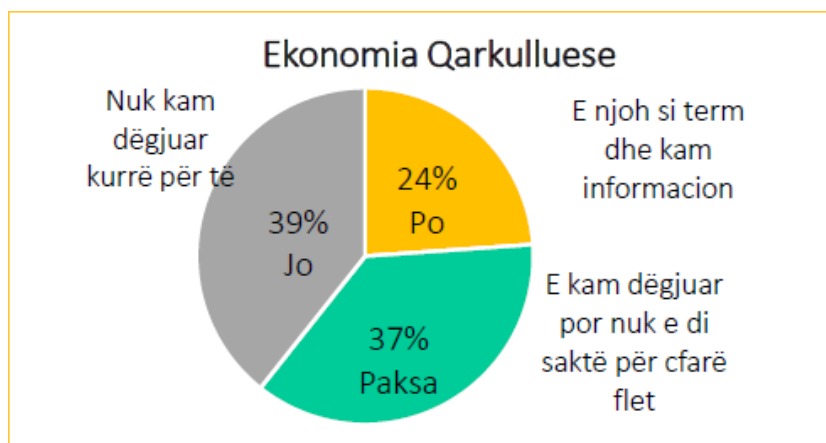
24% e publikut dhe 51% e bizneseve deklarojnë që janë të njohur me termin ekonomi qarkulluese, gjithsesi **15%** e publikut dhe **44%** e bizneseve kanë njohuri të saktë për ekonominë qarkulluese, sipas përkufizimit.

Ndërgjegjësimi për Ekonominë Qarkulluese është 24% mes njerëzve në Tiranë dhe Durrës, një përqindje e lartë duke konsideruar që vendi është akoma në fazat e hershme të zbatimit të proceseve të EQ ( figura 1). Një nivel i dytë kontrolli u aplikua me qëllim të kuptuarit nëse koncepti për EQ lidhet me përkufizimin e saktë të EQ. 61% e publikut e lidhin termin me përkufizimin e duhur duke zgjedhur mes alternativave të ndryshme që ju ofruan.

Njohuria për EQ është pak më e lartë mes femrave, dhe është më e lartë në mënyrë sinjifikative tek të intervistuarit me nivelin e lartë të edukimit. Njohuria është më e lartë tek të intervistuarit në zonat urbane, duke qenë më të ekspozuar ndaj zhvillimeve ndërkombëtare.

Në mesin e të rinjve 15-19 vjeç, ndërgjegjësimi është më i ulët, por vazhdon të rritet me moshën deri në 50-59 vjeç. Pas moshës 60 vjeç, njohuria për ekonominë qarkulluese fillon të bjerë përsëri.

Tabela 1 – Ndërgjegjësimi i publikut për EQ







Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian

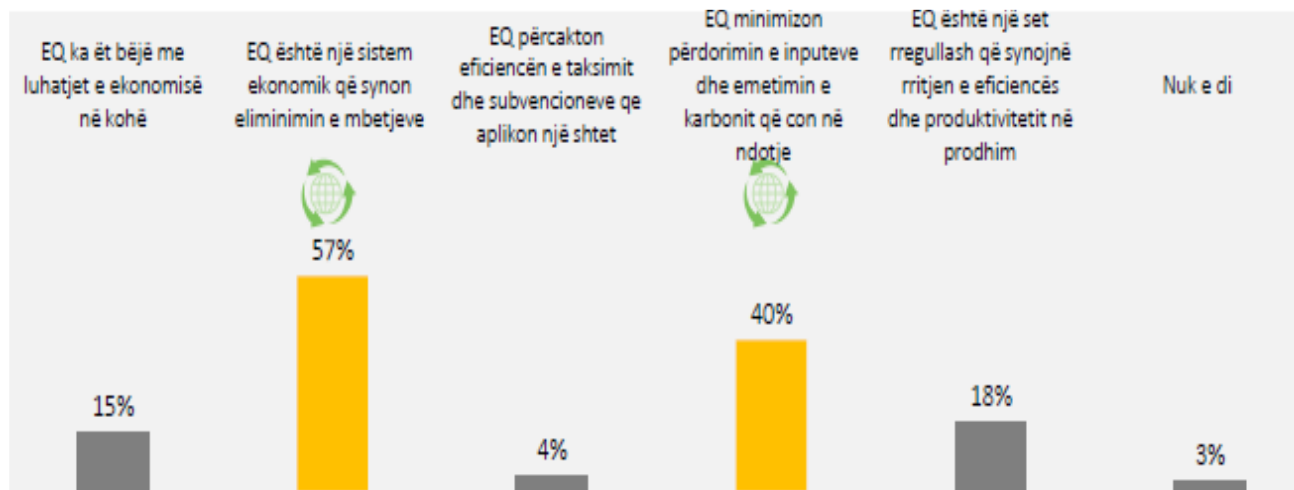


Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

24% deklaruan që njihen me termin e EQ, por vetëm 15% kishin informacion të saktë mbi EQ nga të gjithë të intervistuarit në Tiranë dhe Durrës. 61% e atyre që janë të njohur me Ekonominë Qarkulluese, e asociojnë saktë

Ekonomia Qarkulluese lidhet me eliminimin e mbetjeve nga 57% e të intervistuarve (figura 2), ndërsa 40% e lidhin me përdorimin e inputeve që krijojnë ndotje dhe emetojnë karbon.

**Tabela 2 – Njohuria e publikut rreth EQ**



## 2.2 Ndërgjegjësimi dhe njohuritë për Ekonominë Qarkulluese ndër Biznese

51% e bizneseve deklarojnë që njihen me EQ, megjithatë ndërgjegjësimi është edhe më i ulët, pasi 1 në 5 e asocion termin me përkufizimin dhe procesin e gabuar.

44% e vendimmarrësve të intervistuar në biznese kishte njohuri të sakta për EQ sipas përkufizimit. Gjithsesi vlen për t'u theksuar që njohuritë e tyre për EQ nga intervistat e thelluara ishin të vakëta dhe të cinguara.

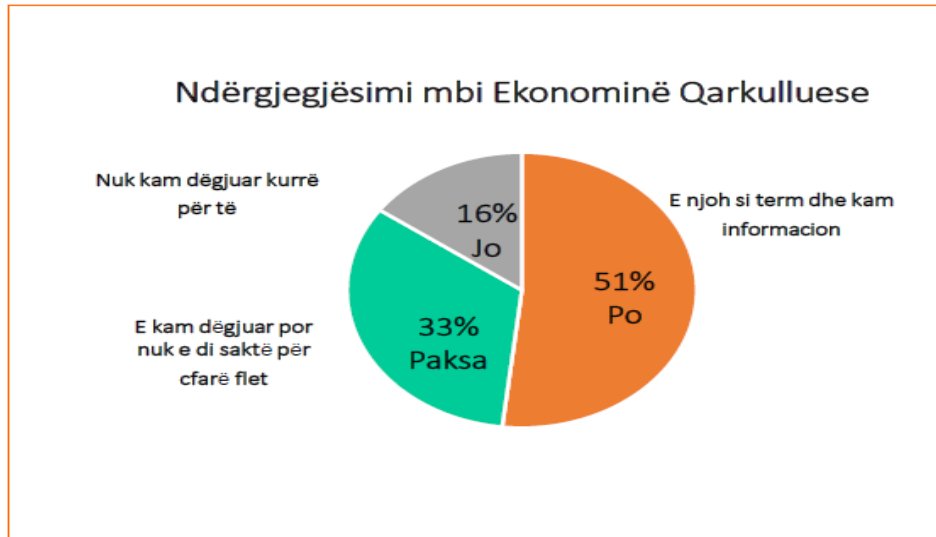


Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

**Tabela 3 - Ndërgjegjësimi dhe njohuritë për Ekonominë Qarkulluese ndër Biznese**





Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



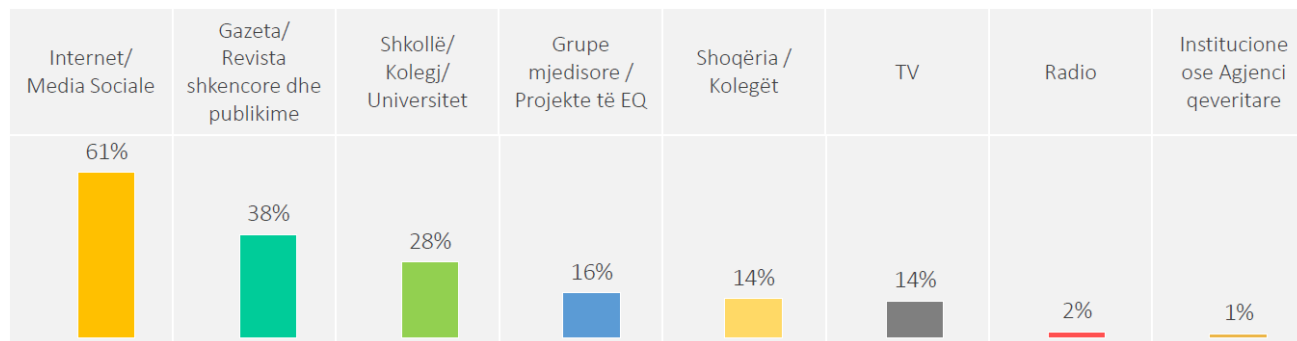
Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## 2.3 Burimi I Informacionit Për Ekonominë Qarkulluese

Burimet e informacionit në internet, veçanërisht mediat sociale, janë burimet kryesore të informacionit midis shqiptarëve për Ekonominë Qarkulluese, një konstatim i cili përputhet me sjelljet e informacionit të përgjithshëm të vendit në vitet e fundit. Media tradicionale si TV dhe Radio, kanë pak rol në këtë çështje për shkak të përqëndrimit të tyre të ulët në qëndrueshmërinë dhe kronikat e zhvillimit ndërkombëtar, dhe përqëndrimi i lartë në lajmet lokale dhe të përditshme. Audiencia ankohet për mungesën e dokumentarëve në lidhje me shkencën, teknologjinë dhe rrjedhat e reja të ekonomive në platformat televizive shqiptare. Gazetat, revistat dhe botimet akademike janë një burim i rëndësishëm informacioni për 38% të atyre që njihen me ekonominë qarkulluese, të ndjekur nga sistemi arsimor dhe grupet e mjedisit.

Intervistat e thelluara më vendimmarrësit në biznese tregojnë të njëjtën prirje përsa i takon burimeve të informacionit. Portalet e ndryshme në internet, artikuj biznesi ose shkencorë dhe faqet e mediave sociale, janë burimi kryesor i informacionit mbi EQ për bizneset.

**Tabela 4 – Burimet kryesore të informacionit për EQ në Publik**



## 2.4 Ndërgjegjësimi i Publikut për koncepte që lidhen Me EQ

Kur të anketuarit u pyetën se sa ishin të njohur me konceptet që kontribuojnë në krijimin e një ekonomie qarkulluese, rezultatet nxorën në pah një ndërgjegjësim domethënës për disa nga konceptet më të njohura, një vetëdije edhe më e lartë se ajo për EQ. Nga ana tjetër, në disa koncepte të tjera, rezultatet nxorën në pah mangësi të konsiderueshme në njohuritë e njerëzve.



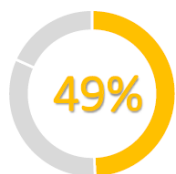
Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



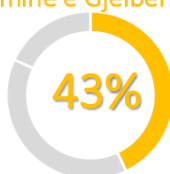
Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

### Tabela 5, 6, 7 – Ndërgjegjësimi I publikut për koncepte që lidhen me EQ

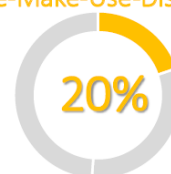
Ndërgjegjësimi për riciklimin



Ndërgjegjësimi për  
Ekonominë e Gjelbër



Ndërgjegjësimi për konceptin  
“Take-Make-Use-Dispose”



Riciklimi ka ndërgjegjësimin më të lartë mes gjithë koncepteve të paraqitur. Termi qarkullon prej vitesh, është më i lehtë për tu kuptuar mes komponentëve të EQ dhe mund të zbatohet nga individët në jetën e përditshme. Gjithashtu, termi ka ndërgjegjësimin më të madh nisur nga iniciativat e ndërmarra lokalisht.

43% e të intervistuarve njohin termin “Ekonomi e gjelbër”, që përkufizohet si një ekonomi që synon pakësimin e risqeve mjedisore dhe zhvillimin e qëndrueshëm pa degradimin e mjedisit.

Ndërgjegjësimi merr shkas dhe nga fjala “I gjelbër” në terminologji, që lidhet direkt me natyrën.

Megjithëse pothuaj gjysma e të intervistuarve njihen me termin e riciklimit, vetëm 20% njohin koceptin “Merr-Prodho-Përdor-Hidh”, modeli linear që shërben si qasja standarte ndaj prodhimit dhe konsumit për dekada të tëra. Termi përdoret kryesisht në literaturën e Ekonomisë Qarkulluese.

### Tabela 8, 9, 10 - Ndërgjegjësimi i publikut për koncepte që lidhen me EQ

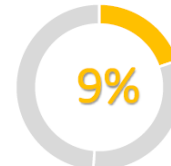
Ndërgjegjësimi ndaj rregullave  
të Biosferës



Ndërgjegjësimi ndaj  
Ekonomisë Blu



Ndërgjegjësimi ndaj Biomimetikës



Rregullat e Biosferës identifikojnë parimet që lehtësojnë proceset qarkulluese në natyrë, por të interpretuara dhe përkthyer në sistemet e prodhimit industrial. Gjatë bisedimeve cilësore me të anketuarit u vërejt se ata e lidhin termin më shumë me rregullat e sistemeve natyrore sesa me ato industriale.

15% e të anketuarve kanë dëgjuar për Ekonominë Blu, e cila synon të përdorë burimet e disponueshme dhe burimet e oqeanit për zhvillimin ekonomik dhe për përmirësimin e jetës dhe mundësive të punësimit të njerëzve, duke mbrojtur shëndetin e oqeanëve dhe jetëve të gjalla në të.

Vetëm 9% e të anketuarve kanë dëgjuar për Biomimetics, një disiplinë e re që studion idetë më të mira nga natyra dhe imiton planet dhe proceset e saj për të zgjidhur problemet; si dhe konsiderohet si një nga blloqet e ndërtimit të një ekonomie qarkulluese. Ky koncept është më pak i njohuri në mesin e të



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

anketuarve.

## Ndërgjegjësimi i Publikut ndaj “Friday for Future”



**Vetëm 13%** e publikut njihen me termin e lëvizjes “Friday for Future”

Pavarësisht se është një iniciativë globale për ndryshimin e klimës me mbulimin e mediave në mbarë botën, e “Premtja për Ardhmërinë” (Friday for Future) ka njohuri të ulët për publikun në Shqipëri. 13% deklarojnë se janë të njohur me termin dhe kanë informacion mbi të, 20% e kanë dëgjuar atë, por nuk janë të sigurt se kujt i referohet, ndërsa 66% nuk kanë dëgjuar kurrë për të. Lëvizja është shumë e reklamuar nga aktivistja e re, Greta Thunberg, si iniciatorja e lëvizjes në vendin e saj në Suedi. Etiketa e lëvizjes është eklipsuar nga Greta dhe mund të jetë një nga arsyet e ndërgjegjësimit të ulët në publikun shqiptar. Përpjekjet për të krijuar një lëvizje paralele në Shqipëri, kanë rezultuar në një pjesëmarrje të ulët, që arriti deri në një duzinë pjesëmarrësish.

### 2.5 Ndjeshmëria ndaj çështjeve lokale dhe globale

Njerëzit janë shumë të ndjeshëm ndaj çështjeve të ndryshme lokale ose globale që ndikojnë në cilësinë e jetës së njërëzve dhe specieve të tjera të gjalla, si dhe në ekonomi.

Degradimi i cilësisë së ushqimit është tema kryesore (95%) nga të anketuarit në Tiranë dhe Durrës. Kjo është një temë shumë e nxehtë në vend, veçanërisht gjatë viteve të fundit, pas përkeqësimit të cilësisë së ushqimit, mungesës së kontrollit nga institucioni publik dhe skandaleve të ndryshme të sjella nga media si: falsifikimi i datave të skadencës, përdorimi i kimikateve dëmtuese për rritjen më të shpejtë të frutave dhe perimeve, përdorimi i GMO-ve etj.

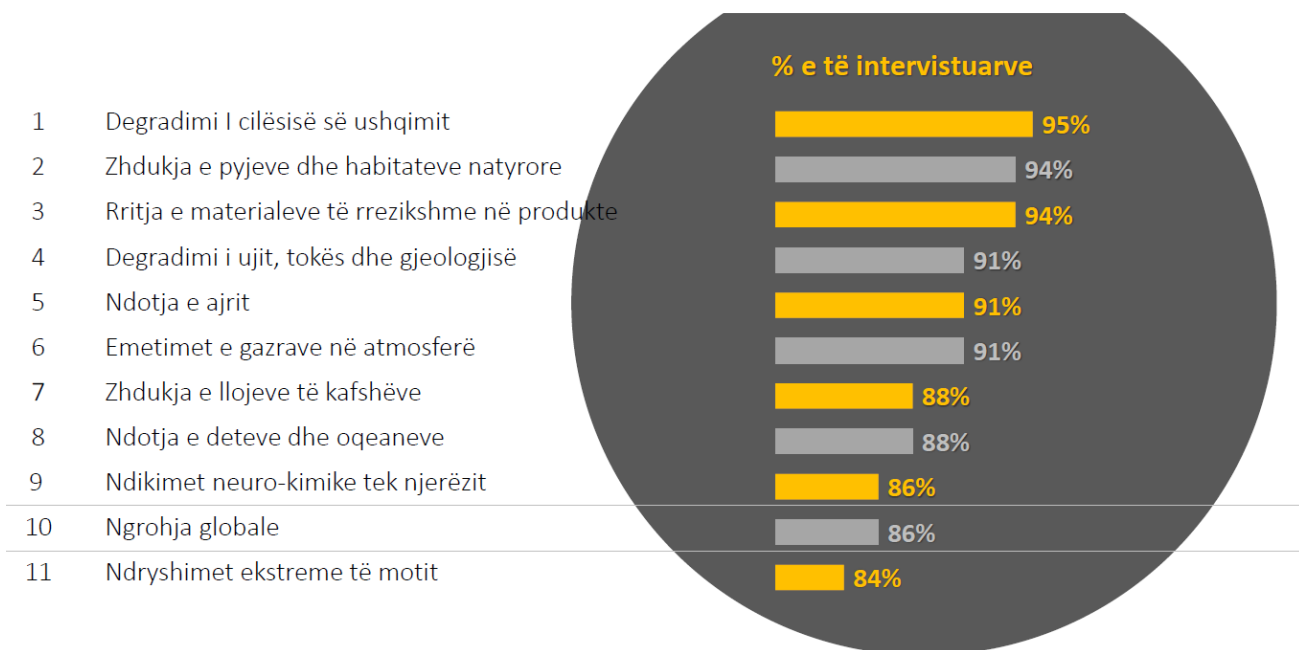
### Tabela 11 – Ndjeshmëria e Publikut ndaj çështjeve globale



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese



Zhdukja e pyjeve dhe e habitateve natyrore është një shqetësim kryesor (94%) pas shpyllëzimeve masive të paligjshme në Shqipëri pa rigjenerimin e tyre dhe dëmtimet e bëra në habitatet natyrore. Ka pasur protesta të ndryshme gjatë viteve të fundit nga komunitetet e prekura drejtpërdrejt. Vitin e kaluar zjarret e pyjeve të Amazonës dhe Australisë në lidhje me tërë bashkësinë ndërkombëtare mund të jenë një arsye që ka rezultuar në renditjen e lartë të kësaj teme midis shqetësimeve.

Rritja e materialeve të rrezikshme në produkte është një tjetër temë (94%), që është ekspozuar nga media kohë pas kohe për produkte me origjinë nga vendet e Lindjes së Largët, me cilësi shumë të ulët prodhimi dhe çmime të lira: lodra, kozmetikë etj.

Ndotja e ajrit dhe emetimet e gazrave në atmosferë janë shqetësime të shprehura nga 91% dhe është një rezultat i pritshëm për një qytet me popullsi të lartë, sic është Tirana.

Ngrohja globale dhe ngjarjet ekstreme të motit, pavarësisht se janë një shqetësim i madh për shumë njerëz, respektivisht 86% dhe 84%, është akoma më i ulët se temat e tjera pasi në Shqipëri nuk janë ndjerë drejtpërdrejt ngjarje ekstreme të motit, si uragan etj. Degradimi i ujit, tokës dhe gjeologjisë (91%), zhdukja e specieve shtazore (88%), oqeanet dhe ndotja e detit (88%), afeksione neuro-kimike ndaj qenieve njerëzore (86%), janë tema të tjera të rëndësishme me ndjeshmëri të lartë.

## 2.6 Ushqimi, produktet dhe paketimi “Eco-friendly” në Publik

Degradimi i cilësisë së ushqimit është një shqetësim i madh në 95% të të anketuarve dhe për këtë arsye kur u pyetën nëse ata kanë dëshirë të paguajnë më shumë për ushqimin “miqësor me mjedisin”,



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

42% e tyre shprehën gatishmëri.

Figura 1 - Gatishmëria e njerëzve për të paguar në shumë për blerjet më cilësore



Sigurisht, gatishmëria vjen me nevojën për siguri dhe garanci që ushqimi është ekologjik, i kultivuar për të ruajtur vlerat më të mira ushqyese për konsumatorin, duke mbrojtur mjedisin.

32% janë të gatshëm të paguajnë më shumë për produkte “miqësore me mjedisin”, një përqindje më e ulët se sa ushqimi për shkak të produkteve që nuk lidhen drejtpërdrejt me çështje shëndetësore dhe më pak informacion midis konsumatorëve për këtë çështje. 42% e njerëzve janë të gatshëm të paguajnë më shumë për produktet me paketim të riciklueshëm, megjithatë nga bisedimet cilësore me konsumatorët, në mënyrë të dukshme ka mungesë informacioni për paketimet e riciklueshme dhe mënyrën e identifikimit të tyre.

## 2.7 Ndërgjegjësimi dhe njohuritë për ekonominë qarkulluese ndër biznese

E njëjta pyetje për gatishmërinë e klientëve për të paguar më shumë për ushqim, produkte dhe paketime miqësore për mjedisin, iu bë vendimmarrësve ndër biznese. Me këtë, jo vetëm që ne e masim perceptimin e bizneseve për mundësinë e tregut për sa i përket ushqimit, produktit dhe paketimit miqësor për mjedisin, por mund ta krahasojmë atë me potencialin real të tregut të shprehur përmes gatishmërisë së njerëzve.

Figura 2 - Perceptimi i bizneseve mbi gatishmërinë e konsumatorëve për të paguar më shumë për blerje më të mira





Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese



**26%** janë të gatshëm të  
paguajnë më shumë për  
ushqim “miqësor me  
mjedisin”



**23%** janë të gatshëm të  
paguajnë më shumë për  
produkte “miqësore me  
mjedisin”



**36%** janë të gatshëm të  
paguajnë më shumë për  
produkte me paketim të  
riciklueshëm

Perceptimi i biznesit mbi gatishmërinë e klientit për të paguar më shumë për ushqime, produkte dhe paketime miqësore me mjedisin është dukshëm më i ulët, dhe hendeku më i madh matet në ushqim. Bizneset deklarojnë se pavarësisht se klientët shprehin shqetësim të lartë, ekonomia e vendit dhe fuqia blerëse është mjaft e ulët dhe vetëm një segment i vogël janë të vetëdijshëm dhe të gatshëm të paguajnë më shumë. Dallimet mund të shpjegohen nga tre faktorë.

Së pari, perceptimi i menaxherit të biznesit është më pragmatist dhe i bazuar në fleksibilitetin historik të tregut të çmimeve përkundrejt cilësisë. Perceptimi i njerëzve për gatishmërinë e tyre në të ardhmen dhe sjelljet e blerjes janë disi të fryra nga qëllimi i tyre i mirë teksa janë përqendruar në temën në diskutim. Megjithatë faktorët që ndikojnë në blerjet mund të peshohen gjatë përvojës së vërtetë.

Së dyti, gatishmëria e klientit nuk përcakton se sa është rritur çmimi që ata janë të gatshëm të paguajnë, dhe është një predispozicion normal që klientët të mendojnë për rritjen më të ulët të mundshme ndërsa bizneset për rritjen më të lartë të mundshme. Kjo shpjegon perceptimin e ndryshëm mbi përqindjen e klientëve të gatshëm për të paguar më shumë për ushqime, produkte dhe paketime miqësore me mjedisin..

Së treti, vlen të përmendet se perceptimi i menaxherëve të biznesit bazohet në të gjithë fuqinë blerëse të vendit, ndërsa vullneti bazohet në të anketuarit që jetojnë në Tiranë dhe Durrës, qytetet më të pasura në Shqipëri.

## 2.8 Gatishmëria e publikut për të ndryshuar mënyrën e jetesës

Overall, 83% of the respondent in Tirana and Durrës are willing to change lifestyle to reduce damage they might cause the environment. The level of willingness is quite high, however is not uniform among household's members.

Në përgjithësi, 83% e të anketuarve në Tiranë dhe Durrës janë të gatshëm të ndryshojnë stilin e jetesës për të zvogëluar dëmet që mund të shkaktojnë në mjedis. Niveli i gatishmërisë është mjaft i lartë, megjithatë nuk është njësoj midis anëtarëve të familjes.



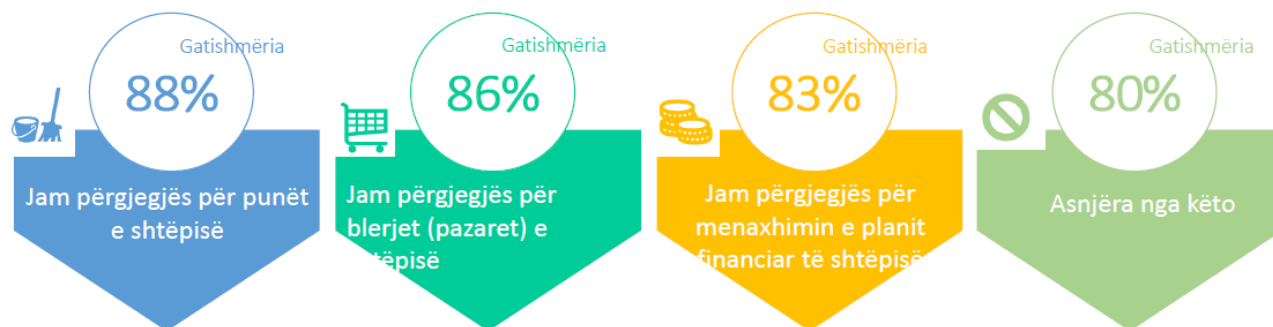


Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

*Figura 3 - Gatishmëria e publikut për të ndryshuar mënyrën e jetesës*



Anëtarët e familjes që janë përgjegjës për t'u kujdesur për punët shtëpiake janë më të interesuarit për të përmirësuar stilin e jetës së tyre në mbështetje të mjedisit, të ndjekur nga ata që janë përgjegjës për blerjet e familjes. Rezultatet janë të kënaqshme duke qenë se ekziston një predispozicion i lartë në mesin e aktorëve kryesorë në familje.

Gatishmëria e lartë vërehet edhe midis atyre që janë përgjegjës për administrimin e planit financiar të familjeve dhe atyre që nuk kanë asnjë rol në detyrat shtëpiake, pavarësisht një ndryshimi të vogël në karahasim dy grupet e tjera.

## 2.9 Zakonet Kryesore të Integruara në Jetën e Përditshme Sipas Publikut

Të anketuarit u prezantuan me një listë të gjatë veprimesh që reduktojnë më së shumti potencialin e njerëzve ndaj mjedisit. Shumë të anketuar deklarojnë që po i zbatojnë këto veprime ose janë të gatshëm t'i zbatojnë në të ardhmen.

Veprimi më i kryer, pra tashmë pjesë e jetës së njerëzve është "marrja e informacionit nga etiketat e produkteve" në 71% të rasteve, "përdorimi i çantave të ripërdorshme për blerje ushqimore" në 66% të rasteve dhe "kursimi i energjisë elektrike dhe ujit" në 63% dhe 60% të rasteve. "Riparimi dhe zgjatja e jetës së produkteve dhe pajisjeve shtëpiake" është deklaruar nga 62% e të anketuarve pasi është një sjellje tipike për familjet shqiptare në breza.

57% deklarojnë se ata hanë aktualisht produkte vendase dhe përkundër dyshimeve të mëdha për cilësinë e ushqimit, kur bëhet fjalë për frutat dhe perimet, njerëzit ende besojnë dhe preferojnë ushqimin lokal. 53% deklarojnë se ata tashmë përpiqen të zvogëlojnë sasinë e plastikës në jetën e tyre ose të përdorin një shishe uji të rimbushshme (59%).

Tabela 12 - Zakonet Kryesore që zbatohen me qëllim reduktimin e efekteve negative në mjedis sipas Publikut



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

### Zakonet kryesore që zbatohen me qëllim reduktimin e efekteve negative në mjedis



## 2.10 Gatishmëria për të Ndryshuar Zakonet e Përditshme Sipas Publikut

Pavarësisht se disa veprime të mira për të zvogëluar dëmtimin e mjedisit tashmë kryhen nga njerëzit, në shumicën e rasteve njerëzit deklarojnë se janë të gatshëm t'i integrojnë ato në jetën e tyre të përditshme në të ardhmen.

60% janë të gatshëm të përdorin bateri të rikarikueshme, 55% të hanë më pak produkte bulmeti, 54% të përdorin paketim të ricikluar, 50% janë të gatshëm të zvogëlojnë mbetjet ushqimore. Më pak se 50% e të anketuarve në Tiranë dhe Durrës deklarojnë gatishmërinë për të ngrënë më pak mish, për të ndryshuar zakonet e përdorimit të makinës ose për të rregulluar më shumë apo për të shkëmbyer ose blerë rroba të përdorura.

Në përqindje më të ulëta, disa nga zakonet ose veprimet refuzohen nga njerëzit. Zakonet më të refuzuara kanë të bëjnë me konsumin e ushqimit të qumështit dhe mishit, të cilat janë pjesë e kulturës së kuzhinës shqiptare dhe njerëzit e kanë më të vështirë të kuptojnë dëmet që i shkaktojnë mjedisit. Reduktimi i përdorimit të makinës dhe qasja “rregullo më shumë, shkëmbe ose blej rroba të përdorura” gjithashtu refuzohen nga një pjesë e konsiderueshme e njerëzve.

### Tabela 13 – Zakonet e gatshme për t’u ndryshuar ose jo nga Publiku

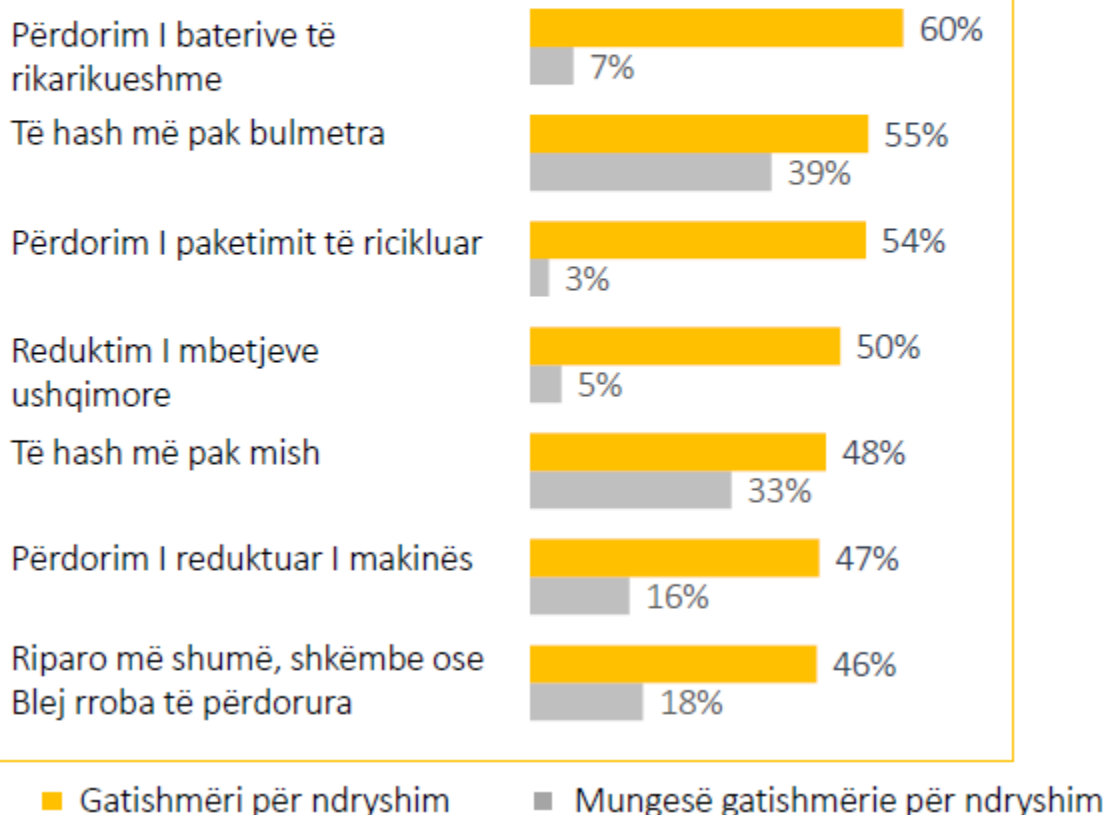


Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## Zakonet e gatshme për tu ndryshuar (ose jo) me qëllim reduktimin e efekteve negative në mjedis



### 2.11 Ekonomia Qarkulluese vs. Rritja Ekonomike sipas Publikut

75% besojnë se përmirësimi i mjedisit përmes proceseve të riciklimit dhe zvogëlimit të mbetjeve është më i rëndësishëm se rritja ekonomike, megjithatë të intervistuarit femra i japin edhe më shumë peshë ekonomisë qarkulluese në krahasim me të intervistuarit meshkuj. Njerëzit në zonat urbane ndjejnë më shumë emergjencë për çështjet e mjedisit dhe besojnë se përmirësimi i tij përmes proceseve të riciklimit dhe pakësimit të mbetjeve është më i rëndësishëm se rritja ekonomike, krahasuar me homologët e tyre në zonat periferike ose rurale.

Tabela 14 - Ekonomia Qarkulluese vs. Rritja Ekonomike sipas Publikut



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

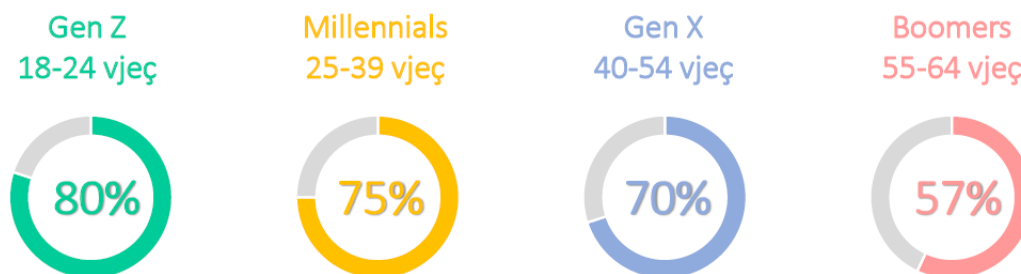
**Përmirësimi i mjedisit nëpërmjet proceseve të riciklimit dhe pakësimit të mbetjeve është më i rëndësishëm se rritja ekonomike**



Grupmoshat më të reja ndjejnë një emergjencë më të madhe mbi çështjet mjedisore dhe kanë bindje më të forta që përmirësimi i mjedisit është më i rëndësishëm se sa rritja ekonomike.

Tabela 15 - Ekonomia Qarkulluese vs. Rritja Ekonomike sipas Grupmoshave

**Përmirësimi i mjedisit nëpërmjet proceseve të riciklimit dhe pakësimit të mbetjeve është më i rëndësishëm se rritja ekonomike**



**2.12 Pengesat kryesore ndaj EQ në Shqipëri sipas Publikut**

Të pyetur për barrierat kryesore që ngadalësojnë zhvillimin e proceseve qarkulluese të biznesit në Shqipëri, shumica e të anketuarve në Tiranë dhe Durrës, identifikuan mungesën e ndërgjegjësimit dhe dijes në përgjithësi (58%) nga të gjitha palët, si pengesën kryesore. Pengesa e dytë më e rëndësishme është perceptuar mungesa e presionit dhe ndërgjegjësimit nga ana e konsumatorëve (54%) pavarësisht gatishmërisë së lartë nga ana e tyre për të ndryshuar stilin e jetës për të zvogëluar dëmet e shkaktuara në mjedis.

Mungesa e incentivave që stimulojnë EQ, nga ana e Qeverisë, shihet si një pengesë e rëndësishme nga 41%, ndërkohë që 35% mendojnë që Shqipërisë i mungon kuadri ligjor dhe rregullator për proceset qarkulluese.

Komenti cilësor në lidhje me mungesën e veprimeve të qeverisë ka të bëjë me njohuri të dobëta nga qeveria dhe institucionet për këtë çështje, interesa të ngushta të politikës dhe mungesa e një strategjie kombëtare.

Vetëm 28% e të anketuarve në Tiranë dhe Durrës identifikuan rritje të kostove për bizneset si një



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European

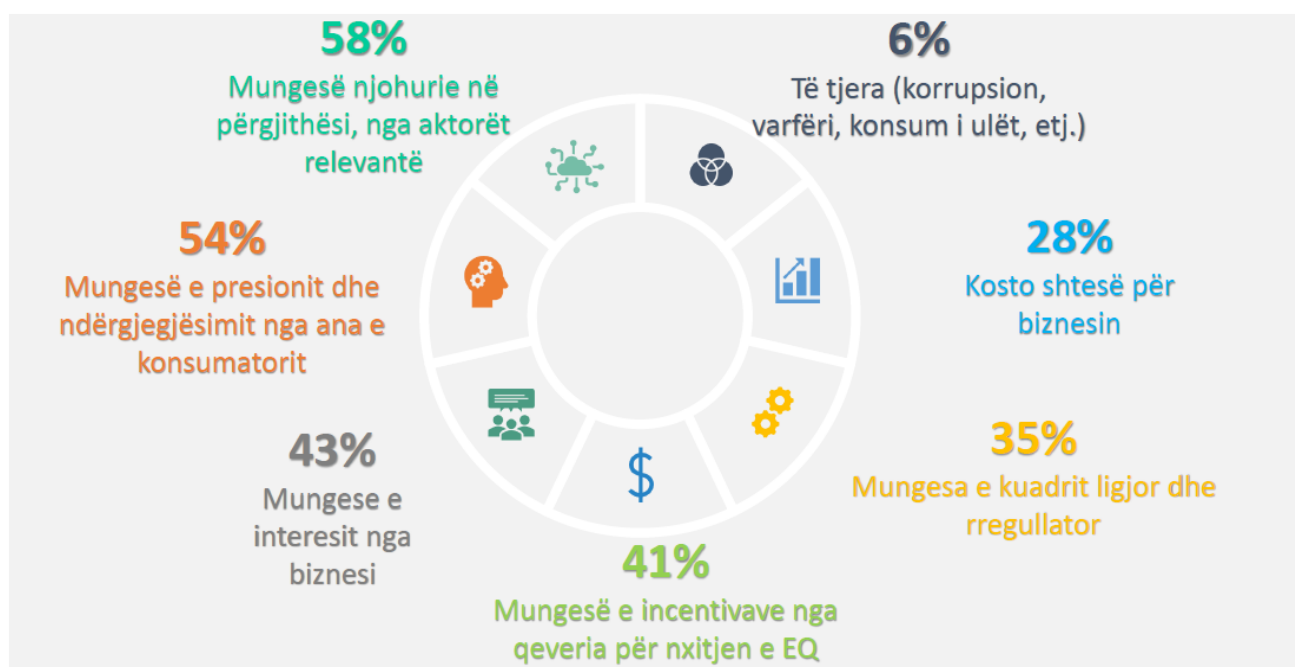


Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

pengesë që ngadalëson zhvillimin e ekonomisë qarkulluese dhe futjen e proceseve të riciklimit të biznesit në Shqipëri. Pengesa kryesore nga ana e bizneseve perceptohet të jetë mungesa e interesit midis bizneseve (43%).

Arsyet e tjera të përmendura spontanisht nga të anketuarit kanë të bëjnë me madhësinë e vogël të Shqipërisë që nënkupton konsum shumë të ulët, korrupsion, varfëri, mungesë e njohurive nga ana e ligjvënësve dhe mungesë interesi nga bizneset në lidhje me ndotjen.

*Figura 4 – Pengesat kryesore ndaj EQ në Shqipëri sipas Publikut*



### 2.13 Faktorët që pengojnë tranzicionin drejt EQ në Shqipëri sipas Biznesit

Të pyetur për pengesat kryesore që ngadalësojnë zhvillimin e proceseve qarkulluese të biznesit në Shqipëri, shumica e menaxherëve të biznesit identifikuan **legjislacionin**. 62% besojnë se ka mungesë stimujsh nga qeveria dhe subvencione, 51% mungesë e kornizës rregullative ligjore dhe 28% mungesë e presionit qeveritar.

Pengesa e dytë është **Njohuria (Knoë-Hoë)** në lidhje me ekonominë qarkulluese: 53% besojnë se ka mungesë njohurish mbi kostot dhe përfitimet e bizneseve qarkulluese, 42% mungesë të burimeve njerëzore të specializuara për këtë model biznesi dhe 38% mungesë përvojë biznesi.



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

Një pengesë tjetër ka të bëjë me **kostot**, pasi 36% besojnë se mund të përfshijë kosto të shtuara për biznesin.

Kostoja e ulët e materialeve të virgjëra (jo ato të riciklueshme) përmendet me 21% si një pengesë, dhe vështirësia për të hyrë në financimin e duhur me 19%.

**Risku** gjithashtu perceptohet si një pengesë e rëndësishme nga menaxherët e biznesit. 36% besojnë se ka mungesë provash që modeli është fitimprurës dhe mungojnë shembujt e suksesshëm, 19% e aksionerëve promovon të menduarit linear dhe modelet tradicionale dhe 9% perceptojnë ekonominë qarkulluese të rrezikut të lartë të biznesit.

Një pengesë tjetër shumë e rëndësishme perceptohet rreth vetë **tregut**. Mungesa e industrisë së riciklimit në vend është parë si një pengesë nga 43% e menaxherëve ndërsa mungesa e kërkesës dhe presionit të konsumatorit nga 25% e tyre. 21% besojnë se pozicioni mbizotërues i aktorëve kryesorë të tregut është një pengesë për lojtarët e vegjël të cilët nuk mund të thyejnë pengesat e konkurrencës.

*Figura 5 - Faktorët që pengojnë tranzicionin drejt EQ sipas Biznesit*



## 2.14 Faktorët që nxisin tranzicionin drejt EQ në Shqipëri sipas Biznesit

Motivimi kryesor për të prezantuar modele të reja biznesi, të dizenuara rreth parimeve të ekonomisë qarkulluese është **përmirësimi i kredencialeve të “gjelbra / qëndrueshme”** të kompanive dhe **imazhin e markës**, duke i bërë kështu më konkurruese në treg dhe të rrisin bazën e klientëve dhe shitjeve.

**Ulja e kostove dhe përgjigja ndaj kërkesave/preferencave të konsumatorëve apo klientëve** janë motivime të tjera për prezantimin e modeleve të reja të biznesit.



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

Një faktor shtytës dytësor i përmendur nga menaxherët është që t'i përgjigjen veprimeve të konkurrencës, si dhe **presionit nga ulja e të ardhurave ose marzhit të fitimit**.

**Legjislacioni** dhe zbatimi i rregullave të shtetit është një stimul tjetër për të prezantuar një model të ri të biznesit, i hartuar bazuar në parimet e ekonomisë qarkulluese.

*Figura 6 - Shtytat drejt Ekonomisë Qarkulluese sipas Biznesit*



## 2.15 Ekonomia Qarkulluese si mundësi në treg

**9 nga 10** biznese e shohin Ekonominë Qarkulluese si një mundësi në treg

Shumica e vendimmarrësve të biznesit e perceptojnë ekonominë qarkulluese si një mundësi, për arsye të ndryshme të mbledhura si më poshtë fjalë për fjalë:

- Zhvillimi afatgjatë dhe optimizimi i strategjisë pasi restaurimi i sistemeve natyrore ndikon në të gjithë ciklin ekonomik;
- Kontribuon në krijimin e një mjedisi tërheqës për zhvillimin e biznesit dhe ekonomisë
- Një mundësi për të përdorur dhe ricikluar mbeturinat, në prodhimin e produkteve alternative dhe në përputhje me produktet analoge në tregjet e tjera;
- Energjia e rinovueshme dhe materialet e paketimit të ricikluara, janë mundësi të mira për uljen e kostove për konsumatorët dhe përmirësimin e kushteve të jetesës për shoqërinë;
- Mundësia e shfrytëzimit maksimal të burimeve;



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

- Kontributi në mbrojtjen e natyrës dhe shoqërisë për të jetuar në një mjedis të shëndetshëm;
- Kontributi në rritjen e efikasitetit dhe produktivitetit të kompanive;
- Krijimi i një rrethi të mbyllur në prodhimin e produkteve bujqësore në ndërthurje me fermerët;
- Riciklimi i materialeve ndihmëse si kartoni, plastika dhe pëlhura, është çelësi për zvogëlimin e kostove në industrinë fason;
- Një mundësi për të përmirësuar kushtet mjedisore dhe ato operative në punë dhe për hapjen e vendeve të reja të punës.

Një pjesë e vogël e vendimmarrësve të biznesit mendojnë se ekonomia rrethore mund të jetë një kërcënim për biznesin e tyre, kryesisht për shkak të rritjes së mundshme të kostosve ose nevojës për ekspertizë të lartë dhe investimeve të nevojshme për modele të reja biznesi.



## 2.16 Drejtimit ku duhet të fokusohet ekonomia shqiptare me synimin e kalimit drejt një Ekonomie Qarkulluese sipas Biznesit

Të pyetur cilat janë drejtimit më të përshtatshme dhe më efektive për zhvillimin e një ekonomie qarkulluese, vendimmarrësit në biznese konsiderojnë riciklimin si drejtimit më të mirë në afat të gjatë ku mund të kapitalizojë Shqipëria.

Reduktimi i mbetjeve përmes përdorimit dhe prodhimit më efektiv të inpueteve dhe produkteve miqësore me mjedisin është drejtimit i dytë i sugjeruar, i ndjekur nga rregulla më të rrepta për t'i bërë kompanitë të shpenzojnë më shumë para për tu bërë më të gjelbër. Format alternative të energjisë ndërsa minimizojnë nxjerrjen e burimeve natyrore janë më pak të preferuarit si drejtimit për zhvillimin e ekonomisë qarkulluese në Shqipëri.

*Figura 7 - Drejtimit për zhvillimin e ekonomisë qarkulluese sipas Biznesit*





Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

### 3.1 ANEKSI A – Lista e të dhënave dhe tabelave

#### **FIGURAT**

<u>Figura 1 - Gatishmëria e njerëzve për të paguar në shumë për blerjet më cilësore.....</u>	15
<u>Figura 2 - Perceptimi i bizneseve mbi gatishmërinë e konsumatorëve për të paguar më shumë për blerje më të mira .....</u>	15
<u>Figura 3 - Gatishmëria e publikut për të ndryshuar mënyrën e jetesës .....</u>	17
<u>Figura 4 – Pengesat kryesore ndaj EQ në Shqipëri sipas Publikut.....</u>	21
<u>Figura 5 - Faktorët që pengojnë tranzicionin drejt EQ sipas Biznesit.....</u>	22
<u>Figura 6 - Shtysat drejt Ekonomisë Qarkulluese sipas Biznesit .....</u>	23
<u>Figura 7 - Drejtimitet për zhvillimin e ekonomisë qarkulluese sipas Biznesit .....</u>	25

#### **TABELAT**

<u>Tabela 1 – Ndërgjegjësimi I publikut për EQ .....</u>	8
<u>Tabela 2 – Njohuria e publikut rreth EQ.....</u>	9
<u>Tabela 3 - Ndërgjegjësimi dhe njohuritë për Ekonominë Qarkulluese ndër Biznese .....</u>	10
<u>Tabela 4 – Burimet kryesore të informacionit për EQ në Publik.....</u>	11
<u>Tabela 5, 6, 7 – Ndërgjegjësimi I publikut për koncepte që lidhen me EQ .....</u>	12
<u>Tabela 8, 9, 10 - Ndërgjegjësimi i publikut për koncepte që lidhen me EQ .....</u>	12
<u>Tabela 11 – Ndjeshmëria e Publikut ndaj çështjeve globale .....</u>	13
<u>Tabela 12 - Zakonet Kryesore që zbatohen me qëllim reduktimin e efekteve negative në mjedis sipas Publikut.....</u>	17
<u>Tabela 13 – Zakonet e gatshme për t’u ndryshuar ose jo nga Publiku .....</u>	18
<u>Tabela 14 - Ekonomia Qarkulluese vs. Rritja Ekonomike sipas Publikut .....</u>	19
<u>Tabela 15 - Ekonomia Qarkulluese vs. Rritja Ekonomike sipas Grupmoshave.....</u>	20

### **Pyetësor mbi Njohurinë dhe Ndjeshmërinë e Popullsisë lidhur me Ekonominë Qarkulluese dhe Çështje të Mjedisit**

**Dhjetor 2019**



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## **Shtojca 1- Pyetësor për publikun.**

Ky pyetësor merr përafërsisht 7 minuta për t'u kompletuar. Duam t'ju sigurojmë që të dhënat e mbledhura nga kjo intervistë do të përdoren vetëm për qëllime studimore (përpunim statistikor) dhe informacionet në nivel pyetësori do të mbahen konfidenciale dhe anonime.

### **1. A keni dëgjuar për Ekonominë Qarkulluese?**

- Po, jam familjar me termin dhe kam njohuri mbi të
- Disi, kam dëgjuar për termin por nuk kam njohuri më tej
- Jo, nuk e kam dëgjuar asnjëherë
- Nuk jam i sigurt/Nuk e di

### **2. Cilat nga pohimet më poshtë përshkruan më mirë Ekonominë Qarkulluese? Ju lutem zgjidhni të gjitha ato që mendoni se aplikohen.**

- Ekonomia Qarkulluese lidhet me ciklet që përjeton ekonomia e një vendi
- Ekonomia Qarkulluese është një sistem ekonomik që synon eliminimin e mbetjeve
- Ekonomia Qarkulluese përcakton sistemin e taksimit dhe subvencioneve të aplikuara nga shteti
- Ekonomia Qarkulluese minimizon përdorimin lëndës së parë, ndotjeve dhe lëshimin e dioksidit të karbonit në atmosferë
- Ekonomia Qarkulluese është një grup rregullash për të rritur efikasitetin dhe produktivitetin në prodhim
- Tjetër, ju lutemi specifikoni
- Nuk e di

### **3. Në cilën nga mediumet e mëposhtme keni dëgjuar për Ekonominë Qarkulluese? Ju lutemi zgjidhni të gjitha ato që aplikohen.**

- Televizion
- Radio
- Gazeta/Revista



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

- Internet/Rrjete Sociale
- Botime akademike/Publikime të specializuara
- Grupe mjedisore
- Shkollë/Universitet
- Agjenci shtetërore
- Miq/Koleg/Familjar
- Tjetër, ju lutemi specifikoni

#### 4. A keni dëgjuar ndonjë prej termave të mëposhtëm?

- Po, jam familjar me termin dhe kam njohuri mbi të
  - Disi, kam dëgjuar për të por nuk kam njohuri më tej
  - Jo, nuk e kam dëgjuar më parë
  - Nuk jam i sigurt/Nuk e di
- 
- Ekonomia e gjelbër
  - Ekonomia ricikluese
  - Biomimetikë
  - Ekonomia blu
  - Rregullat e biosferës
  - E Premtja për të ardhmen
  - Merr- Prodho- Hidh

#### 5. Sa i shqetësuar jeni për çështjet e mëposhtme?

Shkalla:

- Tepër i shqetësuar
  - I shqetësuar
  - Disi
  - Jo fort i shqetësuar
  - Tepër i shqetësuar
- 
- Ndotja e ajrit
  - Ndotja e oqeanëve dhe detrave
  - Shuarja specieve të ndryshme kafshësh
  - Shuarja e pyjeve dhe habitateve natyrore
  - Rritje e materialeve të rrezikshme në produkte
  - Degradimi i cilësisë së ushqimit



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

- Ndryshime neuro-kimike të qenieve njerëzore
- Degradimi i ujit, tokës dhe burimeve gjeologjike
- Lëshimet e gazrave në atmosferë
- Ngjarje ekstreme të motit
- Ngrohja globale
- Tjetër, ju lutemi specifikoni

**6. A është përmirësimi i mjedisit përmes proceseve të riciklimit në ekonomi më i rëndësishëm sesa rritja ekonomike, më pak i rëndësishëm apo me të njëjtën rëndësi, me rritjen ekonomike**

- Shumë më e rëndësishme
- Disi më e rëndësishme
- Njësoj e rëndësishme
- Disi më pak e rëndësishme
- Shumë më pak e rëndësishme

**7. A jeni të gatshëm të paguani më shumë për...**

Shkalla:

- Jashtëzakonisht i gatshëm
  - Shumë i gatshëm
  - Disi i gatshëm
  - Jo aq i gatshëm
  - Aspak i gatshëm
- 
- Ushqime natyrale (bio) që janë ekologjikisht miqësore
  - Produkte me materiale që janë ekologjikisht miqësore
  - Produkte me paketim të riciklueshëm

**8. Sa jeni të gatshëm të ndryshoni stilin e jetës tuaj për të zvogëluar dëmin që mund të shkaktoni në mjedis?**

- Jashtëzakonisht i gatshëm
- Shumë i gatshëm
- Disi i gatshëm
- Jo aq i gatshëm
- Aspak i gatshëm



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

**9. Cfarë zakonesh keni ndryshuar tashmë në jetën tuaj, për të zvogëluar dëmin që mund t'i shkaktoni mjedisit?**

**10. Cfarë zakonesh jeni të gatshëm të ndryshoni në të ardhmen e afërt, për të zvogëluar dëmin që mund ti shkaktoni mjedisit?**

Përgjigje për pyetjen 9 dhe 10

- Reduktim i mbeturinave ushqimore
- Përdorim i çantave shumë-përdorimshe për pazare
- Reduktim i plastikës
- Reduktim i produkteve të bulmetit
- Reduktim i produkteve të mishit
- Prioritet ushqimit vendas
- Lexim i kujdesshëm i etiketave të produkteve
- Reduktim i letrës së përdorur
- Reduktim i përdorimit të makinës
- Përdorim i biçikletës
- Kursim energjie elektrike
- Kursim uji
- Përdorim i paketimeve të ricikluara
- Mbajtja e ujit në shishe shumë-përdorimshe
- Përdorim i baterive të rikarikueshme
- Riparim i rrobave, shkëmbim, reduktim i blerjeve të reja
- Riparim për jetëgjatësinë e produkteve dhe pajisjeve shtëpiake
- Tjetër, ju lutemi specifikoni
- Asnjë

**11. Cilat janë pengesat kryesore në Shqipëri, për zhvillimin e një ekonomie që integron proceset e riciklimit dhe në çdo hallke të saj dhe eleminon ndotjen e mjedisit?**

- Mungesa e njohurive në përgjithësi
- Mungesa e presionit nga ana e konsumatorit
- Mungesa e interesit nga ana e bizneseve
- Rritje e kostove për bizneset
- Mungesa e kornizës ligjore
- Mungesa e subvencioneve shtetërore
- Tjetër, ju lutemi specifikoni



Projekt i financuar nga  
Bashkimi European



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## 12. Në cilën grupmoshë bëni pjesë?

- deri në 15
- 15-18
- 19-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55-65
- 65+

## 13. Gjinia

- Mashkull
- Femër

## 14. Cili është arsimi më i lartë që keni mbaruar?

- Shkolla fillore
- Shkolla e mesme
- Universitet
- Studime pasuniversitare

## 15. Cili është roli juaj në familjen?

- Jam përgjegjës për punët kryesore në shtëpi
- Jam përgjegjës për blerjet kryesore në shtëpi
- Jam përgjegjës për mbajtjen e financave të shtëpisë
- Asnjë prej këtyre

## 16. Ku banoni ?

- Në fshat
- Në qytet
- Në periferi urbane
- Jutem shkruani qytetin/fshatin ku banoni \_\_\_\_\_



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

**Faleminderit për përgjigjet tuaja!**

**Për tu informuar më shumë rreth Ekonomisë Qarkulluese, ju lutem vizitoni [qarkekonomia.com](http://qarkekonomia.com)**





Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## **Shtojca 2-Pyetëspri me bizneset**

Ky pyetësor merr përafërsisht 8 minuta për t'u kompletuar. Duam t'ju sigurojmë që të dhënat e mbledhura nga kjo intervistë do të përdoren vetëm për qëllime studimore (përpunim statistikor) dhe informacionet në nivel pyetësori do të mbahen konfidenciale dhe anonime.



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese

## Referenca

“Circular Economy - UK, USA, Europe, Asia & South America - The Ellen MacArthur Foundation.”  
Ellen

MacArthur Foundation

“Top 10 Global Consumer Trends 2019” - Euromonitor International’s Lifestyles Survey (2019)

“Circular Economy in Kosovo Perceptions and knowledge of circular economy among Kosovars”  
- Annea Hapçiu, News Agency KosovaLive, October 2019

“National Zero waste Council Circular Economy Business Toolkit” National Zero waste Consul, July  
2016

“Behavioural Study on Consumers’ Engagement in the Circular Economy”- LE Europe, VVA Europe,  
Ipsos,  
ConPolicy, Trinomics, October 2018

“Is Irish business getting ready for the Circular Economy?” – Environmental Protection Agency  
and IBEC, 2018



Projekt i financuar nga  
Bashkimi Europian



Projekt i zbatuar nga  
Qendra për Aftësi Konkurruese